

УДК 351.82:332.3 (477)

DOI [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-5\(65\)-9](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-5(65)-9)

Іван РИБЧИЧ

кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри спортивної медицини та здоров'я людини Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, вул. Костюшка, 11, Львів, Україна, 79000

ORCID: 0000-0002-4578-4705

Ivan RYBCHYCH

Candidate of Sciences in Public Administration, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Sports Medicine and Human Health of Ivan Boberskyi Lviv State University of Physical Culture, Kostushka str., 11, Lviv, Ukraine, 79000

ORCID: 0000-0002-4578-4705

ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

FORMATION AND IMPLEMENTATION OF MODERN STATE SOCIAL AND HUMANITARIAN POLICY REGARDING PHYSICAL AND HEALTH ACTIVITIES

У статті визначено, що формування та реалізація соціально-гуманітарної політики щодо фізкультурно-оздоровчої діяльності – це системна суспільно-владна взаємодія, управлінська та контрольна-наглядова функція, що реалізується в іміджевих та соціально-економічних інтересах держави, для підтримки належного рівня громадського здоров'я та забезпечення демографічної безпеки, соціальної культури, дозвілля та морально-інтелектуального, фізичного і естетичного вдосконалення громадян, підвищення їх працездатності, соціальної активності та комунікативності.

З'ясовано, що стратегією формування та реалізації державної соціально-гуманітарної політики щодо фізкультурно-оздоровчої діяльності підтверджує високе значення масового спорту для розвитку людського потенціалу та покращення якості життя громадян. Основними завданнями державної політики у зазначеній сфері є підвищення мотивації громадян до систематичних занять фізичною культурою та спортом та ведення здорового способу життя, забезпечення успішного виступу українських спортсменів на найбільших міжнародних спортивних змаганнях, а також розвиток інфраструктури фізичної культури та спорту.

Доведено, що специфіка публічного управління у сфері фізкультурно-оздоровчої діяльності значною мірою визначається особливостями предметно-об'єктної галузі такого типу управління, внаслідок чого держава керує в особі своїх органів у форматі суспільно-владних відносин. Формування державної соціально-гуманітарної політики щодо фізкультурно-оздоровчої діяльності має реалізуватися у межах повноважень щодо управління фінансовими, людськими, матеріальними ресурсами, а також інфраструктурою для реалізації фізкультурно-оздоровчої діяльності в суспільстві.

Обґрунтовано, що реалізація державної соціально-гуманітарної політики щодо фізкультурно-оздоровчої діяльності відіграє важливу суспільну роль, оскільки саме в процесі її здійснення не лише реалізуються імперативи, що впливають із відповідних функцій держави, але також формується державна політика у зазначеній сфері. У тому числі визначаються основні пріоритети та встановлюються гарантії інтересів суспільно-владних відносин, регламентуються форми державної підтримки масового спорту, встановлюються організаційно-правовий базис у сфері масового спорту.

Ключові слова: державна політика, соціально-гуманітарна сфера, етап, реалізація, соціум, фізкультурно-оздоровча діяльність, формування, розвиток.

The article defines that the formation and implementation of social and humanitarian policy regarding physical culture and health activities is a systemic state-authority regulatory, managerial and control-supervisory activity, which is implemented in the image and economic interests of the state, in the interests of maintaining proper public health and ensuring demographic safety, social culture, providing leisure time and moral-intellectual, physical and aesthetic improvement of citizens, increasing their working capacity, social activity and communication skills.

It was found that the strategy of forming and implementing social and humanitarian policy regarding physical culture and health activities, which confirms the high importance of sports for the development of human potential and improving the quality of life of citizens. The main tasks of the state are to increase the motivation of citizens to systematically engage in physical culture and sports and lead a healthy lifestyle, ensure the successful performance of Ukrainian athletes at the largest international sports competitions and improve the system of training the sports reserve, as well as the development of the infrastructure of physical culture and sports.

It is proved that the specificity of state administration in the field of physical culture and health activities is largely determined by the features of the subject-object field of such state administration, i.e., the features of what and by whom exactly the state manages in the form of its bodies in the field of the format of public-power relations. The formation of the state socio-humanitarian policy regarding physical culture and health activities is implemented within the limits of the authority to manage financial, human, and material resources, as well as infrastructure for the implementation of health activities in society.

Reasonably, the implementation of the state socio-humanitarian policy regarding physical culture and health activities plays a very important role, since it is in the process of its implementation that not only the imperatives arising from certain functions of the state are implemented, but also the state policy in the specified area is formed, including the determination of the main priorities and guarantees of interests in this field of public-power relations are established, forms of state support for sports are regulated, and organizational bases for regulating relations in the field of mass sports are established.

Key words: state policy, social and humanitarian sphere, implementation, society, physical culture and health activities, formation, development.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Фізкультурно-оздоровча діяльність в соціумі уособлює сферу суспільно-владних відносин, вона розподілена і децентралізована стратифікована система інституціоналізованої та регламентованої діяльності у змагальних, освітніх, культурно-дозвільних, оздоровчих цілях індивіда, яка пов'язана з організованим чи неорганізованим здійсненням фізичних та інтелектуальних дій, спрямованих на розвиток, досягнення, вираження та виявлення високого рівня можливостей та досягнень.

У формуванні та реалізації державної соціально-гуманітарної політики щодо фізкультурно-оздоровчої діяльності та розвитку масового спорту виділяють заохочення відповідних інституцій шляхом надання фінансування, а також різними програмами у галузі громадського здоров'я [5]. В інтегральній структурі нормативно-правового забезпечення управлінських рішень значний обсяг займають акти стратегії формування та реалізації соціально-гуманітарної політики щодо фізкультурно-оздоровчої діяльності та масового спорту, що підкреслює важливу роль спорту в культурі та суспільстві, спрямованої на сприяння фізичній активності, що є важливим аспектом громадського здоров'я та суспільного благополуччя.

Аналіз останніх досліджень, в яких започатковано розв'язання проблеми та визначення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячена стаття. Значення державної політики в організаційному забезпеченні розвитку фізичної культури та масового спорту в сучасному світі ґрунтується на визнанні безумовної важливості фізкультурно-оздоровчої діяльності для громадянина, держави та суспільства в цілому. Необхідність залучення всієї сукупності засобів та методів фізичної культури та масового спорту пояснюється нагальною потребою зміцнення громадського здоров'я, покращення фізичної підготовленості та фор-

мування здорового способу життя у підростаючого покоління [1].

Відповідно до тверджень сучасних науковців, фізична культура та масовий спорт – це сфера соціально-гуманітарної діяльності, спрямована на збереження та зміцнення здоров'я, розвиток психофізичних здібностей людини в процесі усвідомленої рухової активності. Це частина національної культури, яка є сукупністю цінностей і знань, створюваних і використовуваних суспільством з метою фізичного та інтелектуального розвитку здібностей громадян, удосконалення їх рухової активності та формування здорового способу життя, соціальної адаптації шляхом фізичного виховання, фізичної підготовки і фізичного розвитку.

Метою статті є обґрунтування формування та реалізації державної соціально-гуманітарної політики щодо фізкультурно-оздоровчої діяльності на сучасному етапі розвитку суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сьогодні надзвичайно важливим є мотивація органів публічної влади інтегрувати фізичну активність у повсякденне життя громадян, для того, щоб зробити фізкультурну та спортивну діяльність більш доступною для населення, звести до мінімуму бар'єри, що заважають людям брати участь у спортивному житті та бути фізично активними. Законодавство створило основи та механізми ефективної співпраці між різними соціальними групами, організаціями та органами публічної влади, у тому числі й всіма суб'єктами спортивно-масової діяльності.

Фінансування спортивно-масової діяльності найчастіше можна звести до фінансування будівництва необхідної спортивної інфраструктури та фінансування діяльності безпосередньо спортивних клубів [7]. Серед напрямів державної фінансової підтримки масового спорту обґрунтовано можна виділити різні види та форми фінансової під-

тримки діяльності недержавних спортивних організацій, відшкодування транспортних витрат і витрат на проживання спортсменів і спортивних тренерів, фінансове забезпечення збірних спортивних команд та фінансове забезпечення ставок спортивних тренерів, спортивних лікарів та інших спеціалістів у сфері спорту.

Сьогодні актуалізується фінансування проведення спортивних заходів, фінансування будівництва та експлуатації або фінансову участь у будівництві та експлуатації спортивних інфраструктурних об'єктів та/або об'єктів пов'язаної з ними соціальної інфраструктури, фінансове забезпечення чи фінансова участь у забезпеченні функціонування освітніх організацій та організацій спортивної підготовки, у тому числі різноманітних спортивних шкіл, центрів спортивної підготовки, що реалізують програми спортивної підготовки, програми педагогічної освіти спортивних тренерів та фінансова підтримка заходів щодо пропаганди цінностей та привабливості фізичної культури та масового спорту.

Однак, сьогодні фіксується тенденція скорочення державної фінансової підтримки спортивно-масового спорту, визначається це суттєвим дефіцитом публічних фінансів, а також цілою низкою інших причин. Приватне фінансування масового спорту нині набагато перевищує державне фінансування у більшості розвинених країн світу, і це тенденція посилюється. У більшості країн, де діє профільне законодавство про масовий спорт, у відповідні нормативно-правові акти вже інтегровані положення, пов'язані з фінансуванням спорту державою [3]. При цьому, мають місце різні підходи до фінансування спортивної діяльності, розподілу та використання коштів для підтримки масового спорту.

Фінансування масового спорту здійснюється і за рахунок населення, що займається фізичною культурою, яке приносить значну частку коштів у масовий спорт за рахунок виплати членських внесків або здійснюючи волонтерську діяльність, також спорт забезпечується за рахунок спонсорських коштів та продажу прав на трансляцію спортивних заходів. Органи публічної влади, як правило, керуються в таких ситуаціях тим міркуванням, що прийом та базування професійних спортивних команд у містах сприяє громадянській гордості населення і може сприяти збільшенню рівня податкових надходжень до місцевих бюджетів у зв'язку з укладеними командою угодами та виплатою заробітних плат.

На даний момент, як правило, спортивні споруди, задіяні у сфері масового спорту

належать органам публічної влади та фінансуються, як правило, місцевим самоврядуванням. Однак, поточний розвиток масового спорту поставив під сумнів легітимність та доцільність фінансової участі місцевих органів публічної влади у цій сфері. Чинне законодавство про масовий спорт дозволяє надавати субвенції спортивним клубам і об'єднанням тільки для виконання завдань або здійснення діяльності, що представляє суспільний інтерес, а професійні клуби мають право отримувати фінансування від органів публічної влади тільки в рамках укладених між ними договорів.

Масовий спорт інтегрально спрямований на розвиток людського потенціалу, а державне фінансування масового спорту є найважливішим інтегральним інструментом публічного управління у сфері фізкультурно-оздоровчої діяльності [6]. Відповідно, найважливішим питанням формування і реалізації державної соціально-гуманітарної політики щодо фізкультурно-оздоровчої діяльності у сфері масового спорту є питання про правові підстави та межі фінансування органами державної влади сфери фізичної культури.

Публічне управління у сфері масового спорту функціонує у межах певного проміжку часу і включає послідовність етапів реалізації управлінської діяльності у різних аспектах і формах, здійснюваної органами публічного управління у зазначеній сфері задля досягнення цілей такого управління. У формуванні та реалізації державної соціально-гуманітарної політики щодо фізкультурно-оздоровчої діяльності та спортивно-масової інфраструктури органи публічного управління виходять із пріоритету територіального принципу на основі самоврядування місцевих фізкультурних організацій.

Основна мета уособлює орієнтацію діяльності фізкультурно-оздоровчих установ і громадських організацій переважно на розвиток масової фізичної культури та спорту. Органи публічного управління в галузі фізичної культури та масового спорту взаємодіють з громадськими об'єднаннями з усіх питань розвитку даної сфери, спільно проводять спортивні змагання, спартакіади, інші фізкультурно-спортивні заходи, організують пропаганду фізичної культури та спорту, здійснюють професійну підготовку працівників фізкультурно-оздоровчих організацій та забезпечують підвищення їх кваліфікації, забезпечують ефективне використання і будівництво спортивних споруд.

Важливим також є надання допомоги фізкультурним і спортивно-оздоровчим

об'єднанням можливості сприяння виконання ними статутних завдань, надання інформації з основних питань розвитку фізичної культури та масового спорту, у встановленому порядку здійснення збору інформації, що надається фізкультурно-оздоровчими організаціями відповідно до форм, затверджених органами публічної влади [2]. Відповідно до пріоритету розвитку масової участі населення у фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходах фізичне виховання дітей дошкільного віку, а також учнів в освітніх закладах становить найважливіший напрямок державної соціально-гуманітарної політики органів публічної влади.

Тому, органи публічної влади за участю фізкультурних, спортивно-оздоровчих, профспілкових, молодіжних та інших організацій реалізують програми, в яких передбачаються підвищення якості фізичного виховання на основі обов'язкових нормативних вимог фізичної підготовленості в освітніх закладах, дитячих оздоровчих, молодіжних і спортивних таборах, розширення та реконструкція діючих спортивних споруд, будівництво нових спортивних споруд для проведення фізкультурно-оздоровчої роботи та підготовки спортивних резервів, а також введення додаткових навчальних і позанавчальних фізкультурно-оздоровчих занять в освітніх установах за погодженням з органами публічної влади у галузі освіти у сфері фізичної культури та масового спорту.

Органи публічної влади, фізкультурно-спортивні об'єднання разом із фізкультурно-спортивними об'єднаннями осіб з обмеженими можливостями беруть участь у організації фізкультурно-оздоровчої роботи, проведенні із ними фізкультурно-оздоровчих і спортивно-масових заходів [4]. У рамках молодіжної політики органи публічної влади беруть участь в організації фізкультурно-оздоровчої роботи з молоддю, сприяють її залученню до систематичних занять фізичною культурою та спортом з метою формування здорового способу життя, здійснюють заходи щодо профілактики правопорушень,

скоєних молоддю, спільно з фізкультурно-спортивними організаціями проводять масові спортивні змагання та спартакіади, створюють за участю молодіжних, дитячих та інших організацій фізкультурно-оздоровчі та спортивні клуби.

З метою забезпечення умов розвитку фізичної культури та масового спорту, організації проведення офіційних фізкультурних заходів, фізкультурно-оздоровчих заходів та спортивно-масових заходів до повноважень органів публічної влади належать визначення основних завдань та напрямів розвитку фізичної культури та масового спорту з урахуванням місцевих умов та можливостей, прийняття та реалізація місцевих програм розвитку фізичної культури та спорту та популяризація фізичної культури та масового спорту серед різних груп населення і організація проведення місцевих офіційних фізкультурних заходів та спортивних заходів.

Формулювання висновків і перспектив подальших досліджень в даному напрямку.

Органи публічної влади повинні забезпечувати створення умов для занять громадянами фізичною культурою та масовим спортом на фізкультурно-оздоровчих та спортивних спорудах, здійснювати будівництво фізкультурно-оздоровчих і спортивних об'єктів у житлових мікрорайонах та контролювати планування, проектування, будівництво і введення в експлуатацію на території об'єктів фізкультурно-оздоровчого та спортивного призначення відповідно до встановлених норм.

Важливою також є організація медико-соціального забезпечення офіційних фізкультурних та спортивних заходів, сприяння забезпеченню громадського порядку та громадської безпеки під час проведення офіційних фізкультурних і спортивних заходів, затвердження порядку формування спортивних збірних команд за місцем проживання, їх забезпечення, надання сприяння суб'єктам фізичної культури та масового спорту, які здійснюють свою діяльність повноважень, встановлених відповідно до законодавства та статутів зазначених суспільних інституцій.

Література:

1. Лавриненко О. О. Адміністративно-правове регулювання профілактичної діяльності у сфері охорони здоров'я: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2015. 20 с.
2. Лібанова Е. М., Гладун О. М., Лісогор Л. С., Ткаченко Л. Г., Ковтун Н. В. Вимірювання якості життя в Україні. Київ, 2013. 48 с.
3. Ліфінцев О. В. Принципи здійснення контролю у сфері охорони здоров'я. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2015. Вип. 3-2. Т. 1. С. 156–159.
4. Міхєєнко О. І. Конкретизація сутності поняття «здоров'я» як методологічне підґрунтя практики оздоровлення організму людини. *Педагогіка, психологія і медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2013. № 2. С. 42–46.

5. Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація»: Указ Президента України станом на 09.02.2016 р. № 42/2016 / Офіц. інтернет-представництво. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/> (дата звернення: 14.11.2022).

6. Савчин М. В. Психічне та особистісне здоров'я громадян як чинник національної безпеки. *Наук. вісн. Львів. держ. ун-ту внутр. справ. Сер. Психологічна*. 2012. № 2. С. 142–150.

7. Ситник Т. І. Механізми реалізації державної соціально-економічної політики щодо формування громадського здоров'я на етапі суспільних трансформацій в Україні. *Вісник національного університету цивільного захисту України. Державне управління*. 2019. Вип. 1(10). URL: <http://repositc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/13406/1/Cytnyk2019.pdf> (дата звернення: 11.12.2022).

References:

1. Lavrynenko, O. O. (2015). Administratyvno-pravove rehuliuвання profilaktychnoi diial'nosti u sferi okhorony zdorov'ia [Administrative and legal regulation of preventive activities in the field of health care]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

2. Libanova, E. M., Hladun, O. M., Lisohor, L. S., Tkachenko, L. H. & Kovtun, N. V. (2013). Vymiriuvannya iakosti zhyttia v Ukraini. Kyiv [in Ukrainian].

3. Lifintsev, O.V. (2015). Pryntsyipy zdijsnennia kontroliu u sferi okhorony zdorov'ia [Principles of health control]. *Naukovyj visnyk Khersons'koho derzhavnoho universytetu. Seriya Yurydychni nauky [Scientific Bulletin of Kherson State University. Legal Sciences Series]*, 3-2(1), 156-159 [in Ukrainian].

4. Mikhieienko, O. I. (2013). Konkretyzatsiia sutnosti poniattia «zdorov'ia» iak metodolohichne pidhrunttia praktyky ozdorovlennia orhanizmu liudyny [Concretization of the essence of the concept of "health" as a methodological basis for the practice of healing the human body]. *Pedahohyka, psykholohyia y medyko-byolohycheskye problemy fyzycheskoho vospytanyia y sporta [Pedagogy, psychology and medical and biological problems of physical education and sports]*, 2, 42–46 [in Ukrainian].

5. President of Ukraine. (2016). National Strategy for Physical Activity in Ukraine until 2025 "Physical activity – a healthy lifestyle – a healthy nation" (Act No. 42/2016, February, 9). Retrieved from <http://www.president.gov.ua/documents/> [in Ukrainian].

6. Savchyn, M.V. (2012). Psykhichne ta osobystisne zdorov'ia hromadian iak chynnyk natsional'noi bezpeky [Mental and personal health of citizens as a factor of national security]. *Nauk. visn. L'viv. derzh. un-tu внутр. справ. Сер. Psykholohichna [Scientific Bulletin of Lviv. state un-tu внутр. affairs. Ser. Psychological.]*, 2, 142–150 [in Ukrainian].

7. Sytnyk, T. I. (2019). Mekhanizmy realizatsii derzhavnoi sotsial'no-ekonomichnoi polityky schodo formuvannya hromads'koho zdorov'ia na etapi suspil'nykh transformatsij v Ukraini [Mechanisms for implementing public socio-economic policy on the formation of public health at the stage of social transformation in Ukraine]. *Visnyk natsional'noho universytetu tsyvil'noho zakhystu Ukrainy. Derzhavne upravlinnia [Bulletin of the National University of Civil Defense of Ukraine. Governance]*, 1 (10). Retrieved from <http://repositc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/13406/1/Cytnyk2019.pdf> [in Ukrainian].